

Henry David Thoreau and Indian Thought

Editor
Anupam R. Nagar

मल्लिकार्जुन
शान्ति प्रिन्टिंग प्रिवेट लिमिटेड

Published by:
CREATIVE BOOKS
SHANTI CH-24, Naraina, New Delhi-110028
Mob.: 9818143782
e-mail: creativebooks2004@yahoo.com

Copyright © Editors

Copyright © All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise without the prior permission of the Editors.

Edition: 2017
ISBN: 978-81-8043-135-7

Typesetting, Computerization & Design:
Department of Computer Science
Dr. V.R. Godhanya Mahila College
Purbandar

Printed by:
NICHI PRINTING PRESS
Dabra

Contents

Vijay Kumar M. Nagar	
Foreword	
Preface	XI
Editor's Note	XIII
संक्षेप-परिचय	XV

Welcome to Seminar on Nationalism: Then, Now and how?

(Lieutenant Colonel Dr. Vijaykumar M. Gautam)
17

Theorizing Tagore's Concept of Nationalism

Dr. Anupam R. Nagar

33

Nationalism Vs. Internationalism (An Informative Note)

Dr. Rakesh A. Joshi

41

Nationality & Freedom of Speech & Expression

Dr. Bharat H. Pandya

44

Nationalism as Depicted by Amritov Ghosh in 'The Shadow Lines'

Dr. Poonam P. Joshi

53

International Seminar on Henry David Thoreau and Indian Thought organized by Gurukul Mahila Arts & Commerce College, Porbandar on 17th Feb. 2018 as a part of the world-wide bi-centenary celebrations of the advent of the American ascetic - Henry David Thoreau. It is equally important to note that the Seminar was organized by an Institution which has been wedded to Gandhian philosophy and *Vedic sankruti* since 1966. Thus, both the locale and the context become very topical to rethink the thoughts of Henry David Thoreau in the birthplace of Mahatma Gandhi. The book among others carries the key-note address by Dr. Rupin Walter Desai and the Valedictory address by Prof. Prem Anand Mishra.

ISBN 978-81-8043-142-5

₹ 600/-

CREATIVE NEW LITERATURE SERIES-182

Published by:

CREATIVE BOOKS

'SHANTI' CB-24, Naraina, New Delhi-110028

Phone: 25775818

e-mail: creativebooks2004@yahoo.com

Copyright © the Editor

Copyright © All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise without the prior permission of the Editor.

Edition: 2019

ISBN: 978-81-8043-142-5

Typesetting by:

PRIYANKA GRAPHICS

New Delhi

Printed by:

NICE PRINTING PRESS

Delhi

Contents

- Preface
vii
- Key-Note Address
Thoreau and Gandhi: Co-Partners from Two Continents
Rupin Walter Desai
11
- Henry David Thoreau and Indian Thought
Anupam R. Nagar
23
- The Twain do meet: Thoreau's ideological inspiration
from the East and the West
Prashant Sinha
54
- Henry David Thoreau and his Transcendentalism
Shruti Kikani
62
- The Poetic Legacy of Henry David Thoreau
Sanjay Mukherjee
70

दो दिवसीय अन्तरराष्ट्रीय संगोष्ठी 2-3 नवम्बर, 2017

भक्तिकालीन कविता भारतीय संस्कृति के विविध आयाम

हरीश अरोड़ा
संयोजक एवं सम्पादक

रवीन्द्र कुमार गुप्ता
प्राचार्य

पी.जी.डी.ए.वी. कॉलेज (सांध्य)

दिल्ली विश्वविद्यालय, दिल्ली

सौजन्य : केन्द्रीय हिन्दी संस्थान

भक्तिकालीन कविता
भारतीय संस्कृति के विविध आयाम
भाग-6

दो दिवसीय अन्तरराष्ट्रीय संगोष्ठी
2-3 नवम्बर, 2017

पी.जी.डी.ए.वी. कॉलेज (सांध्य)
दिल्ली विश्वविद्यालय

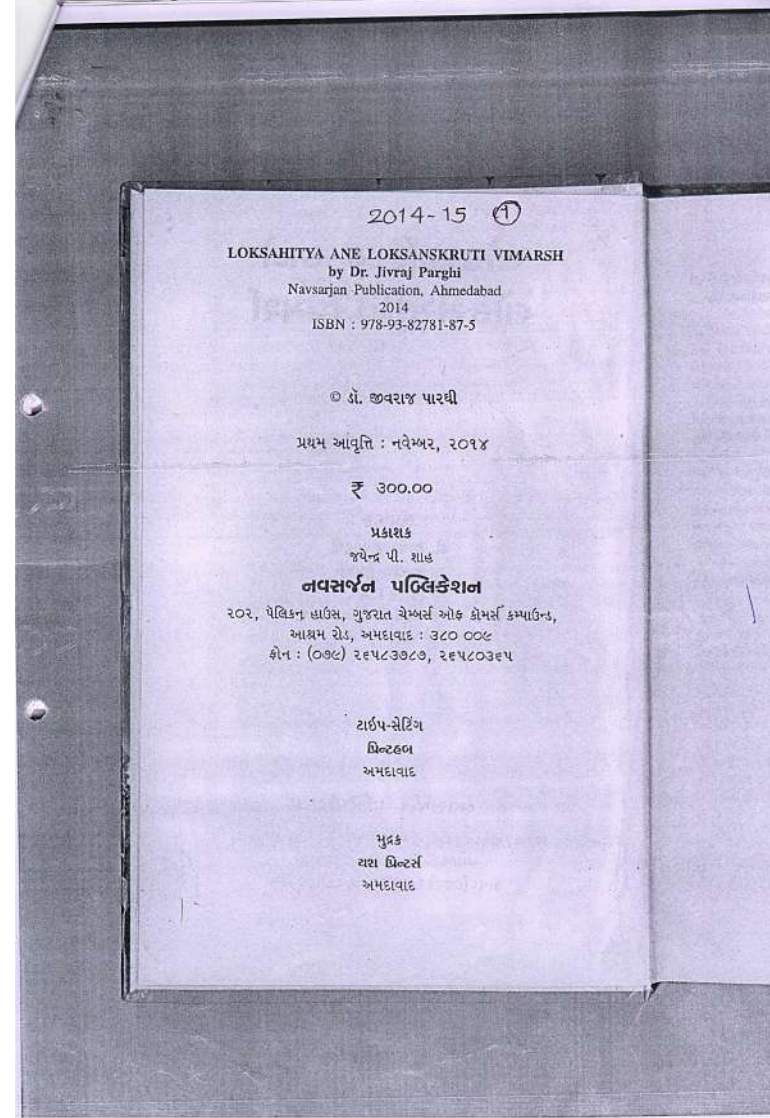
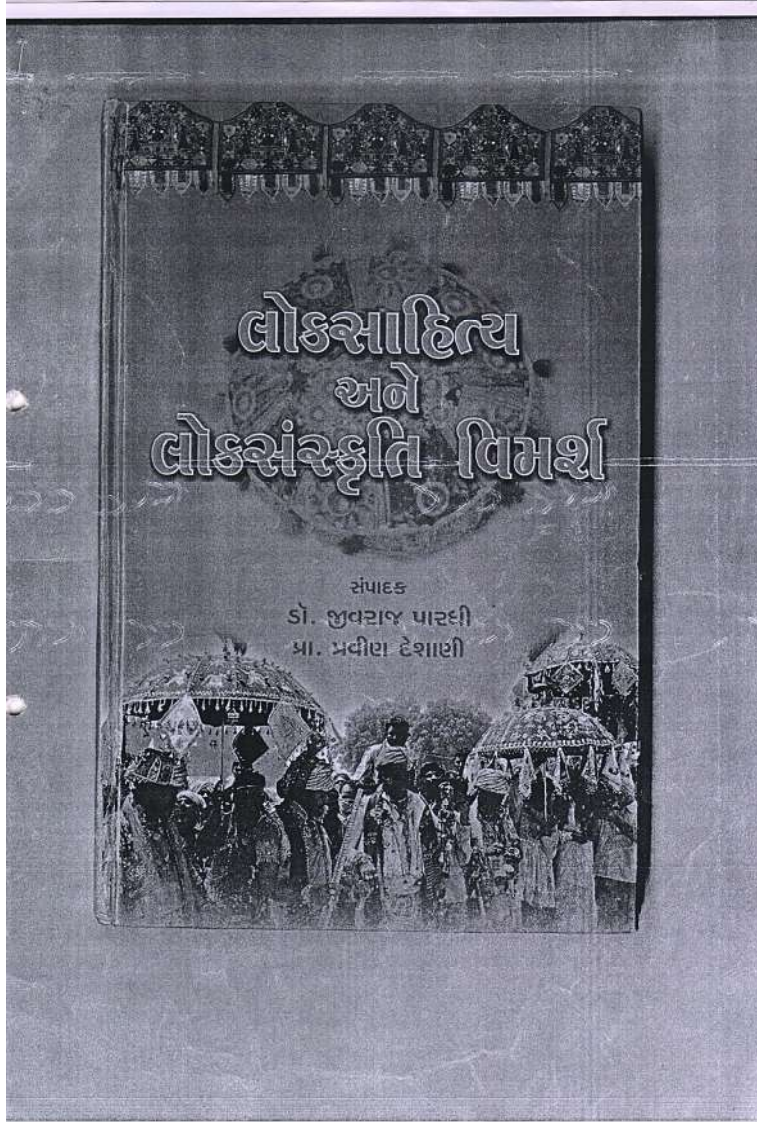
संरक्षक
डॉ. रवीन्द्र कुमार गुप्ता
प्राचार्य

सम्पादक
डॉ. हरीश अरोड़ा
संयोजक, अन्तरराष्ट्रीय संगोष्ठी

साहित्य संचय
ISO 9001:2015
मोबाइल : 9871418244, 9136175560
ISBN No. 978-93-82597-94-0

अनुक्रम

सम्पादकीय (भक्तिकालीन कविता : भारतीय संस्कृति की विराट गाथा)	3
1. मध्यकालीन प्रेमखानक काव्यों में लोकजीवन एवं लोकसंस्कृति का उद्घाटन	11
सुरेश चन्द्र	
2. निर्गुणधारा के प्रमुख संत कवि	26
संदीप श्रीराम पाईकराव	
3. कबीर और तुलसीदास के राम	31
सुन्दरम्	
4. सगुण काव्यधारा में विश्व साहित्य फटल पर 'रामचरितमानस'	34
रामनारायण शर्मा	
5. भारतीय संस्कृति : हिमाचल प्रदेश में देवतंत्र विशेष संदर्भ	38
सवीना जहाँ	
6. जायसी की रचनाधर्मिता और भारतीय संस्कृति	41
संजीव सिंह	
7. लोकमानस की उज्वलतम महागाथा-सीमान्त : रामचरितमानस	43
सीमा कुमारी	
8. सामाजिक एकीकरण का भाव और निर्गुण काव्य	50
जयती पी.	
9. रामचरितमानस के लोकतत्व	52
शेफाली वर्मा	
10. भारतीय संस्कृति के सूत्र और भक्तिकालीन काव्य	55
सोनी वाजिराव	
11. रामचरितमानस में तुलसीदास का संकेत और शैली	59
के. ज्योति राशि	
12. भक्ति आन्दोलन और कबीर	61
मनहर के. गोस्वामी	
13. प्रगतिवादी आलोचना और भक्ति काव्य	63
आलोक सिंह	
14. स्वर्ण युग : भक्ति काल	67
पिंकी	
15. कबीर के राम	69
रामसेवक राम भगत	
16. तुलसी की भक्ति पावना	71
शिप्रा	
17. लोकमानस की गाथा : रामचरितमानस	74
बन्धना गर्ग	
18. संत काव्य में जनपदीय आवास व्यवस्था	76
अनीता भारद्वाज	
19. तुलसी काव्य में लोकमंगल और समन्वय भाव	78
अनिता	
20. भक्ति आन्दोलन और कबीर	80
शैचु पी.के.	

૩૧. લોકસાહિત્ય : ગીતરસરૂપ, સાખી અને સનેડી	ડૉ. કે. વી. ડોબરિયા	૧૪૫
૩૨. ઓરાપુત્રી લોકસંસ્કૃતિમાં તુલસી વિવાહનું મહત્ત્વ	ડૉ. ઉપાલેન પી. લાડાણી	૧૪૮
૩૩. લોકસાહિત્યમાં સ્ત્રીઓના વલો અને વલકલાઓ	પ્રો. બી. જે. ખોડવાણા	૧૫૩
૩૪. શીલવતી નારીઓ : નારી જીવનની યશોગાથા	ડૉ. ઉપાલેન જે. મકવાણા	૧૫૯
૩૫. લોકસાહિત્યમાં બ્રહ્મ નારીમૂલ્યો	ડૉ. લીલવતી કાલાવાણીયા	૧૬૩
૩૬. વચનગીતોમાં પ્રકૃતિનિરૂપણ	ડૉ. મયૂર રાઠોડ	૧૬૭
૩૭. લોકસાહિત્યના સંશોધક-સંપાદકશ્રી : પુષ્પર ચંદ્રચાવર	પ્રા. વસંતપુત્રી ઝોજાપી	૧૭૦
૩૮. લોકસાહિત્યકાર જુખમલ પરામાર	ડૉ. કનુભાઈ પી. વાળીયા	૧૭૩
૩૯. લોકસાહિત્યનું સંશોધન	પ્રા. ભરત શાંભુભાઈ	૧૭૮
૪૦. ઊર્મિનવરચના : ખાંભી અને પાળિયા વિશેષાંક	પ્રા. જયંત કોરડિયા	૧૮૫
૪૧. ભારતીય સંસ્કૃતિમાં લોકપ્રતીક	ડૉ. કે. પી. પટેલિયા	૧૮૭
૪૨. ગુજરાતના લોકવાલો	મહેન્દ્રકુમાર એમ. રાવલ	૧૯૨
૪૩. સંસ્કૃત સાહિત્યલોકમાં સંસ્કૃતિ દર્શન	સોહનરા ડિહીપકુમાર શ્રી	૧૯૬
૪૪. લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિનો અભિન્ન સંબંધ	ડૉ. રાજેશ રૂપરેલિયા	૨૦૦
૪૫. ટ્રેલિયાની વિભાવના અને લોકસાહિત્ય : એક અભ્યયન	પ્રો. નરેન્દ્ર શ્રી. પરામાર	૨૦૩
૪૬. લોકસંસ્કૃતિમાં કુળદેવીનું મહત્ત્વ અને મહાવાતો મૂલ્યો	પ્રો. મહેશ ડી. મકવાણા	૨૦૦
૪૭. ગુજરાતનો સમૃદ્ધ સાંસ્કૃતિક વેલવ અને નારી	ડૉ. અર્પણિન ચોવટિયા	૨૧૦
૪૮. આપણું ગુજરાતી લોકસાહિત્ય	પ્રો. અનિલભાઈ પી. વડુકર	૨૧૯
૪૯. ભીલી લોકસાહિત્ય અને સંસ્કૃતિ	પ્રા. બી.જી. સોલંકી	૨૨૫
૫૦. લોકસાહિત્યમાં લોકગીત	પ્રો. એફ. એલ. ગુનગુનિયા	૨૨૫
૫૧. દક્ષિણ ગુજરાતના ધોરિયા જાતિની સંસ્કૃતિ	પ્રા. કિશોરકુમાર જે. જોષી	૨૩૦
૫૨. ગુજરાતી લોકગીતો	ડૉ. વિપુલબેન વી. વણેલા	૨૩૬
૫૩. લોકસાહિત્યમાં શિલ્પકલાનું મહત્ત્વ	પ્રો. રમણભેન એમ. પટેલ	૨૪૧
૫૪. કુંભા સમાજમાં લોકસંસ્કૃતિ	પ્રો. ભરતભાઈ એ. ચૌધરી	૨૪૩
૫૫. ગુજરાતની લોકસંસ્કૃતિમાં લોકગીતો	પ્રો. બાલુભાઈ એલ ભુતિયા	૨૪૩
૫૬. ગીર અને ગીરનું લોકજીવન લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિમાં	પ્રો. ધર્મશ્યા અનિલભાઈ	૨૪૮
૫૭. લોકસાહિત્યના સાપ્તક મેથાણીની સમર્થતા	પ્રો. સીનીશવ એમ. બાઈન	૨૫૩
૫૮. લોકગીતો ના મહત્ત્વ	પ્રો. સરયુ જી. સપરાકિયા	૨૫૩
૫૯. અવધીગઢ રાજકલાકાવ્ય	પ્રો. ભાવિનીબેન પંડયા	૨૫૭
૬૦. લોકગીતો ને આંધરિયા	ડૉ. ડી. બી. વરુ	૨૬૯
૬૧. સોપાનું જો લોકગીતો ને આરકાસા	પ્રા. વનિતાબેન કે. કોરડિયા	૨૭૨
	ડૉ. સમ્ભવ વાળાનો	૨૭૨
	ડૉ. પિતાનગર એસ. તુલસી	૨૭૩
	પ્રો. વ. કે. વાલા	૨૭૩
	ડૉ. દેવાચલ વ. સોલંકી	૨૮૯

૧.

પરતી
લોકભરત તથા
'કલા સંસ્કાર'
ખોરડા અને
ગુજરાત
ગરાશિયા, કે
પહેરવેશની રંગ
ભરતને મહત્ત્વ
મહત્ત્વ
પાન વગેરેની
ભરત ભરતેલા
પરિષ
સજાવટની
સરભવરુપી
ચીજમાં ઉરવ
નમૂની ભરત
ભરત
હોય ત્યાં આ
જાય છે.
ઉત્તિ
તેની જન્મ અ
જોવા મળે છે
મોડે-જો-દેડી
આવી હતી,
બતાવે છે કે

સુરેશ દલાલનું કાવ્યવિશ્વ

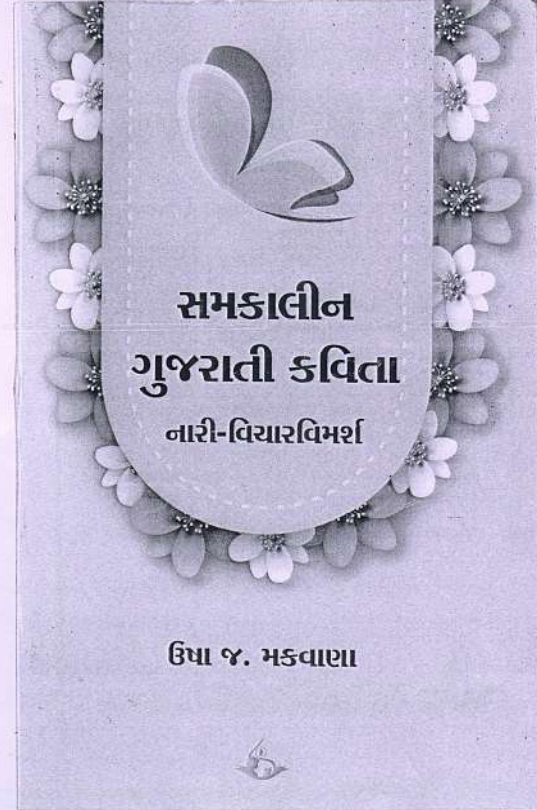

ઉપા. જ. મકવાણા

SURESH DALALNI KAVYAVISHVA
by Usha J. Makwana
Published by Gnyanmadir Prakashan, Gandhi Road, Ahmedabad 380001
2015

ISBN 978-93-82614-56-2

પ્રકાશક
કુલાલ મદારી
જ્ઞાનમંદિર પ્રકાશન
1760, ગાંધીમાર્ગ, બાલાહનુમાન સામે,
અમદાવાદ 380 001
*
પ્રથમ આવૃત્તિ : 2015
*
© ઉષા જી. મકવાણા
*
₹ 200/-
*
મુદ્રક
મણિભદ્ર પ્રિન્ટર્સ
12, શાયોના એસ્ટેટ, દુર્લભર રોડ, અમદાવાદ 380 004

SAMAKALIN GUJARATI KAVITA : NARI-VICHAR VIMARSH
By Usha J. Makvana

2017

ISBN 978-93-82614-79-1

પ્રકાશક

ઉષા જ. મકવાણા

આંગનપાર્ક, બ્લોક નં. 8, આલાપ રેસીડેન્સી
મધુરમ બાયપાસ, દિલ્હાવાડી

જૂનાગઢ

□

પ્રથમ આવૃત્તિ : 2017

□

© ઉષા જ. મકવાણા

□

₹ 125/-

□

મુદ્રક

સર્જના કોમ્પ્યુટર્સ

909/બી, લીમડા પોળ, બાલા હનુમાન પાસે,
અમદાવાદ 380 001

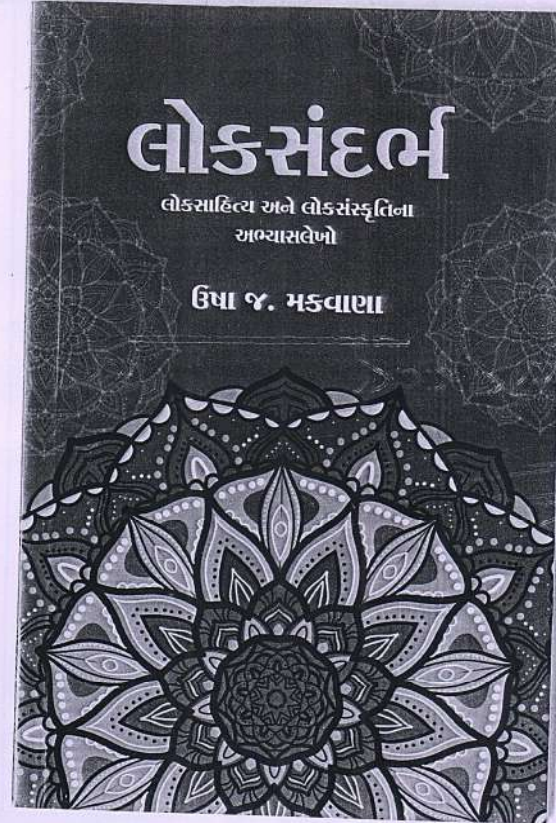
□

પ્રકાશન-વ્યવસ્થા

જ્ઞાનમંદિર પ્રકાશન

1760, ગાંધીમાર્ગ, બાલાહનુમાન પાસે, અમદાવાદ 380 001

ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગરની આર્થિક સહાયથી પ્રકાશિત

2016-17 (2)

LOKSANDARBH
By Usha J. Makvana
Published by Gyanmadir Prakashan, Gandhi Road, Ahmedabad - 380 001
2017

ISBN 978-93-82614-80-7

પ્રકાશક
કુબાલ મકાસી
જ્ઞાનમંદિર પ્રકાશન
'સારસ્વત સદન', 1760, ગાંધી માર્ગ, બાલા હનુમાન પાસે,
અમદાવાદ 380 001
□
પ્રથમ આવૃત્તિ : 2017
□
© ઉષા જી. મકવાણા
□
₹ 125/-
□
મુદ્રક
રોયલ પ્રિન્ટીંગ એન્ડ ફોલ્ડીંગ
તાવડીપુરા, શાહીબાગ, અમદાવાદ 380 004

Institutions Under the Shri Maldevji Odedra Smarak Trust

- ★ Dr. V. R. Godhaniya College of Arts, Commerce, Home Sc. & IT for Girls
- ★ Dr. V. R. Godhaniya Department of Information Technology (SIIT)
- ★ Dr. V. R. Godhaniya Department of Commerce (English Medium) (SI)
- ★ Dr. V. R. Godhaniya B.Ed., B.B.A., B.S.W. College (SIH)
- ★ Smt. J. V. G. Primary Gujarati Medium School
- ★ Smt. J. V. G. Primary English Medium School
- ★ Smt. J. V. G. Girls' High School
- ★ Special Study Center-IGNOU (0957D)
- ★ Post Graduate Center of English
- ★ Post Graduate Center of Commerce (English and Gujarati Medium)
- ★ Dr. V. R. Godhaniya Education and Learning Laboratory
- ★ Dr. V. R. Godhaniya Girls' Hostel
- ★ Shri Maldevji Odedra Kanya Chhatralaya
- ★ Dr. V. R. Godhaniya SC/ST/OBC Computer Laboratory & UGC-Network Resource Centre
- ★ Dr. V. R. Godhaniya College of Engineering & Technology

CREATIVE BOOKS
SHANTI, CB-24, Naraina,
New Delhi - 110028
Email : creativbooks@rediffmail.com

NATIONALISM : THEN AND NOW

Editor
Anupam R. Nagar

NATIONALISM Then and Now

Editor
Anupam R. Nagar

Nationalism Then and Now

Editor-in-Chief
Anupam R. Nagar

Co-editor
Ila A. Thanlsi
Geeta Unadkat

Creative Books
New Delhi